

Bachelorgradsoppgave

Relasjonen mellom lærer og elev

Relations between teacher and pupil

Med et fokus på tillit og respekt

Focusing on trust and respect

Forfatter: Trine Marie Smestad Berg

GLU360

Bachelorgradsoppgave i Grunnskolelærerutdanning for 5.-10. trinn

Lærerutdanning

Høgskolen i Nord-Trøndelag – 2015

**SAMTYKKE TIL HØGSKOLENS BRUK AV KANDIDAT-,
BACHELOR- OG MASTEROPPGAVER**

Forfatter(e): Trine Marie S. Berg

Norsk tittel: Relasjonen mellom lærer og elev
- Med et fokus på tillit og respekt

Engelsk tittel: Relations between teacher and pupil
- focusing on trust and respect

Studieprogram: Grunnskolelærerutdanning for 5-10. trinn

Emnekode og navn: GLU 360 Lærerutdanning

Vi/jeg samtykker i at oppgaven kan publiseres på internett i fulltekst i Brage, HINTs åpne arkiv

Vår/min oppgave inneholder taushetsbelagte opplysninger og må derfor ikke gjøres tilgjengelig for andre

Kan frigis fra: _____

Dato: 08.03.15

Trine Marie S. Berg
underskrift

underskrift

underskrift

underskrift

Høgskolen i Nord-Tromsøag - Kvalitetssystemet

Forord

Bacheloroppgaven er en del av lærerutdanningen ved Høgskolen i Nord-Trøndelag. Temaet i oppgaven er av særlig interesse for meg, og jeg håper at jeg med denne oppgaven kan bidra til å belyse temaet ytterligere.

Jeg vil rette en stor takk til Eldar Taraldsen som har vært veilederen min gjennom denne prosessen. Han har bidratt med kloke tanker og god veiledning som har ført meg videre i arbeidet med oppgaven.

Dernest vil jeg takke lærerne på skolen som har stilt opp på intervju og delt sine tanker, erfaringer og opplevelser med meg.

I tillegg vil jeg gjerne takke Ingeborg Berg som tok seg tid til å hjelpe en rådløs student og nabo i startfasen av oppgaven.

Endelig vil jeg gi en takk til de rundt meg som har stilt opp på alle tenkelige måter når jeg som nybakt mamma har gjort mitt beste for å kombinere den nye tilværelsen med studier og bachelorskriving. Uten dere hadde det ikke vært mulig å få det til.

Sammendrag

Min bacheloroppgave belyser relasjonen mellom lærer og elev. Det er forankret i Opplæringslova's formål (1998) paragraf §1-1 at skolen og lærebedriften skal møte eleven med *tillit* og *respekt*, og disse begrepene fungerer som en rød trå gjennom hele oppgaven.

I første del av oppgaven har jeg tatt et dypdykk i teorien og presentert tre teorier som er relevante for resten av oppgaven; fire-perspektivmodellen, subjektivering og intersubjektiviteten. Videre har jeg gått nærmere inn på hovedtrekk i relasjonen mellom lærer og elev, i tillegg til hva begrepene tillit og respekt innebærer. Deretter har jeg i møte med lærere ute i skolen gjort et forsøk på å finne ut hvilke forhold de mener er viktige for å møte elevene med tillit og respekt. Dette framstilles i et resultatkapittel. I påfølgende drøftingskapittel trekkes det linjer mellom teori og praksis.

Intervjuet viser at lærerne har en god forståelse av relasjonen mellom lærer og elev og at de forsøker å ivareta tillit og respekt i relasjonsforholdet på flere måter. De mest sentrale funnene i intervjuet var; å se hver enkelt elev, å respektere ulikhetene, å være en trygghet, å vise interesse og å by på seg selv. Likevel ser det ut til at dagens skolevirksomhet byr på noen utfordringer når det kommer til relasjonsbygging. Dette samsvarer på mange måter med teorikapittelet i oppgaven, og vil bli framstilt i drøftingskapittelet.

Innholdsfortegnelse

1.0 Inngang	s.1
1.1 Problemstilling og avgrensning	s.1
1.2 For-forståelse	s.2
1.3 Struktur	s.2
1.4 Begrepsavklaring	s.3
1.4.0 Relasjon	s.3
1.4.1 Tillit	s.3
1.4.2 Respekt	s.3
2.0 Teoretisk utgangspunkt	s.3
2.1 Fire-perspektivmodellen	s.4
2.2 Subjektiviteten	s.5
2.3 Intersubjektiviteten	s.6
3.0 Relasjonen mellom lærer og elev	s.7
3.1 Hovedtrekk ved relasjonsforholdet	s.7
3.2 Tillit og respekt i møte med elevene	s.8
4.0 Metode	s.9
4.1 Hermeneutisk vitenskapssyn	s.9
4.2 Kvalitativt forskningsintervju	s.10
4.3 Utvalg	s.10
4.4 Intervjuguide	s.11
4.5 Etske betraktninger	s.11

4.6 Validitet	s.12
4.7 Deskriptiv analyse	s.12
5.0 Resultat	s.12
5.1 Viktigheten av en god relasjon mellom lærer og elev	s.12
5.2 Lærernes forståelse av tillit og respekt	s.13
5.3 Relasjonsbygging i dagens skole	s.14
5.4 Tillit og respekt i møte med elevene	s.16
6.0 Drøfting i lys av relevant teori	s.17
6.1 Å se hele eleven	s.18
6.2 Å respektere ulikhetene	s.19
6.3 Å være en trygghet	s.19
6.4 Å vise interesse	s.20
6.5 Å by på seg selv	s.21
6.6 utfordringer i dagens skole	s.21
7.0 Konklusjon	s.24
8.0 Utgang	s.25

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Antall ord: 11 929

1.0 Inngang

I denne bacheloroppgaven har jeg valgt å belyse temaet ”relasjonen mellom lærer og elev”. En av lærerens viktigste oppgave i møte med sine elever er å bygge gode relasjoner. En relasjon oppstår ikke av seg selv, den er et resultat av en gjensidig samhandlingsprosess mellom lærer og elev. Eleven vil selv aktivt bidra til å påvirke utformingen av relasjonen mellom lærer og elev, men det er alltid læreren som har ansvar for å legge til rette for at denne skal fungere positivt. Samtidig er det viktig at skolen som system fungerer slik at det støtter opp under utformingen av positive relasjoner mellom voksen og barn. I Opplæringslova (1998) er elevenes rettigheter på skolen lovfestet, og i formålet med opplæringa § 1-1 står det skrevet:

”Skolen og lærebedrifta skal møte elevane og lærlingane med tillit, respekt og krav og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst” (Lovdata, 1998).

Et av lærerens viktigste ansvar er å møte elevene med *tillit* og *respekt*, og disse begrepene er svært sentrale innenfor relasjonsbygging. For å oppnå tillit og respekt i møte med elevene er det mange forhold som spiller inn, og det krever gode kunnskaper fra læreren sin side. Noen av disse forholdene skal jeg rette søkelyset mot i denne oppgaven. I tillegg skal jeg se nærmere på aktuelle utfordringer skolen og lærebedriften møter for å kunne imøtekomme dette formålet. Hovedmålet med oppgaven er å belyse viktigheten av gode pedagogiske relasjoner. Jeg håper det kan bidra til at dette temaet får et enda større fokus i dagens og i morgendagens skole.

1.1 Problemstilling og avgrensning

Innenfor det valgte tema finnes det mange veier å begi seg ut på. Før jeg presenterer den retningen jeg har valgt å gå, er det viktig å presisere at relasjonen mellom lærer og elev egentlig rommer hele lærerrollen. Alt man som lærer gjør i sammenheng med elevene vil være med på å bygge opp eller bygge ned muligheten for en god relasjon. Å ta for seg hele lærerrollen i en slik oppgave vil bli for omfattende, og det vil bli vanskelig å belyse alle aspekter innenfor dette området. Derfor har jeg valgt følgende problemstilling;

Hvilke forhold er viktige for at lærerens relasjon til elevene skal bli best mulig, med et fokus på Opplæringslova’s formål (1998) om å vise elevene tillit og respekt?

Jeg har valgt å avgrense oppgaven til å fokusere på de forholdene som er viktige for at man som lærer skal kunne møte Opplæringslova's krav om å vise elevene *tillit* og *respekt*. Sistnevnte begreper vil være viktige nøkkelord gjennom hele oppgaven. Ettersom det er mange forhold som er viktige for å skape tillit og respekt, har jeg kun valgt å fokusere på de forhold lærerne i intervjuet frampekte. Til bakgrunn for valget av problemstilling ligger en sterk interesse for temaet, i tillegg til at dette er noe jeg ønsker å belyse. Gode kunnskaper innenfor dette området er noe jeg mener er viktig å ta med seg inn i læreryrket.

1.2 For-forståelse

Min for-forståelse for temaet "relasjonen mellom lærer og elev" er kun det jeg har lært og erfart gjennom egen skolegang og praksis, i tillegg til forelesninger ved lærerutdanningen. Jeg har en grunnleggende forståelse for at en god relasjon mellom lærer og elev er en viktig forutsetning for elevenes faglige og personlige utvikling, og jeg har selv som elev erfart viktigheten av dette gjennom mitt eget utdanningsløp. Utover dette har jeg enda ikke særlig stor erfaring rundt det med relasjonsbygging sett fra lærerens perspektiv, annet enn at dette er noe jeg har en sterk interesse for. Det å få muligheten til å arbeide tett innpå andre mennesker er en av hovedgrunnene til at jeg har valgt å satse på læreryrket, og jeg håper at denne oppgaven kan bidra til at jeg får et godt utgangspunkt til å møte elevene på en best mulig måte når jeg etter fullført utdanning skal ta fatt på lærerrollen.

1.3 Struktur

Når det gjelder strukturen av oppgaven vil jeg først presentere et teorikapittel. Enhver forskningsoppgave trenger en grunnmur, og her skal jeg gå nærmere inn på fire-perspektivmodellen, subjektiviteten og intersubjektiviteten. Dernest vil jeg ta for meg et kapittel som skal omhandle relasjonen mellom lærer og elev, i tillegg til å gå dypere inn på begrepene tillit og respekt. Videre kommer et metodekapittel. Oppgaven har hermeneutikken som overbyggende vitenskapssyn med et kvalitativt forskningsintervju som metode. Her vil jeg også presentere utvalget til mitt fokusgruppeintervju. Deretter vil jeg legge vekt på et resultatkapittel, hvor jeg vil ta for meg de viktigste funnene fra analyseprosessen.

Drøftingskapittelet er også gitt god plass i oppgaven. Jeg ønsker å belyse de viktigste funnene i tillegg til å drøfte utfordringer i lys av relevant teori. Ut i fra dette skal jeg til slutt komme fram til en konklusjon i oppgaven.

1.4 Begrepsavklaring

I denne oppgaven og i litteraturen generelt er begrepet *relasjon* en gjenganger, og jeg ønsker av den grunn å definere betydningen av begrepet tidlig i oppgaven. Jeg vil også definere begrepene *tillit* og *respekt*, i og med at dette også er sentrale begreper i oppgaven.

1.4.0 Relasjon

Relasjon: forhold, sammenheng. Av latin *relatio, relationis*, avledet av *relatus* perfektum partisipp av *referre* «bringe tilbake; avlevere; bringe en beskjed; sette i forhold» (Caprona, 2013, s. 953).

1.4.1 Tillit

Det var vanskelig å finne en god definisjon av tillit, derfor har jeg valgt å definere det ut i fra disse kildene: *Tillit* er i følge Wiktionary opprinnelig et norrønt ord som betyr «*det å lite på noko(n)*». Det norrønne *hlito* har sin opprinnelse innenfor indogermanske språk og ordet *clid* som betyr «*lene seg på*» eller «*støtte seg til*». Ordet *tillit* er synonymt med *stole på*, som i Norsk etymologisk ordbok (2013) blir definert slik;

Stole (på): lite på. Den første betydningen av *stole* var «anbringe en stol». Av *stol*, det vil si at verbet egentlig betyr «støtte seg på, føle seg sikker på» (Caprona, 2013, s. 826).

1.4.2 Respekt

Respekt: aktelse, ærbødighet, lydighet. Av latin *respectus*, som egentlig betyr «det å se tilbake, ta hensyn», perfektum partisipp av *respicere* «se tilbake», som bygger på *re-* «igjen, tilbake» + *spicere* «se» (Caprona, 2013, s. 821).

2.0 Teoretisk utgangspunkt

I dette kapitlet vil jeg belyse relevant teori som vil danne grunnlaget for resten av oppgaven. Teorien vil bidra til å avgrense og ramme inn oppgaven, i tillegg til at den vil bli drøftet sammen med funnene i intervjuet. I dette kapitlet skal jeg først og fremst presentere fire-perspektivmodellen som er grunnleggende i all kommunikasjon og samhandling. I sammenheng med den teorien vil jeg gå nærmere inn på to teorier til – subjektivering og

intersubjektiviteten, som vil fungere som en slags utvidelse av fire-perspektivmodellen. Videre i oppgaven vil jeg også nevne ytterlig teori for å belyse temaet.

2.1 Fire-perspektivmodellen

I boken "Briste eller bære" av Røkenes og Hanssen (2012) blir vi presentert for fire-perspektivmodellen. Modellen tar utgangspunkt i fire ulike perspektiver som definerer opplevelsen i den kommunikative samhandlingsprosessen mellom mennesker.

- 1. Egenperspektivet (min verden):** Vi ser verden fra vårt eget perspektiv, på bakgrunn av vår egen erfaring, vår personlighet, våre holdninger og kunnskaper. I enhver samhandling med andre bringer vi inn en for-forståelse og en selvforståelse som har betydning for hvordan vi tolker andres atferd og forholder oss til dem. Det vil med andre ord si at vi har en subjektiv tilnærming til virkeligheten. Vi kan for eksempel oppleve at det er lettere å kommunisere med en person som har mye til felles med oss selv når det gjelder bakgrunn og erfaringer, i og med at vi da forstår ting ut fra samme meningskontekst.
- 2. Andreperspektivet (din verden):** Vi må også forholde oss til andres opplevelse av verden. Dette perspektivet er spesielt viktig å ha i tankene når man skal jobbe med elever. Som lærer vil man møte mange forskjellige mennesker med ulik personlighet, alder, kulturbakgrunn og kjønn. De kan også være i en helt annerledes livssituasjon enn deg selv. Derfor er det viktig at andreperspektivet også blir ivaretatt i samhandlingen.
- 3. Det intersubjektive opplevelsesfellesskapet (vår verden):** Gjennom samhandling med andre med-deler vi oss til hverandre. Det vil si at vi deler meninger, opplevelser og erfaringer sammen. I denne prosessen skaper vi et opplevelsesfellesskap, og i dette opplevelsesfellesskapet vil man kjenne at man blir *møtt* av et annet menneske. Vi kan aldri forlate det synspunktet vi ser verden ut i fra, men i dette perspektivet kan vi utvide vår egen forståelseshorisont. Vi kan forstå mer hvordan den andre opplever verden, og sammen oppdage nye ting som ingen av oss så på forhånd.
- 4. Samhandlingsperspektivet (metaperspektivet):** Når vi inntar dette perspektivet søker vi å forstå hvordan selve kommunikasjonen mellom oss fungerer. Vi vil få et perspektiv på perspektivene. Det vil si at vi har en evne til å reflektere over det som skjer i samhandlingen. Vi inviterer den andre til å kommunisere om kommunikasjonen for å

forstå samhandlingsprosessen. Vi kan for eksempel metakommunisere ved å spørre: ”Kan det tenkes at jeg har misforstått det du forsøker å si?”

Det er viktig å forstå at disse prosessene (det som skjer i en samhandlingsprosess), også er svært avhengig av hvilken sammenheng eller *kontekst* samhandlingen foregår i:

Den fysiske og sosiale omverdenen utgjør *konteksten*, den ytre rammen for kommunikasjonsprosessen. Omverdenen oppleves forskjellig av forskjellige personer. Som menneske forstår jeg verden ut fra min egen, subjektive virkelighetsforståelse, mitt *egenperspektiv*. Jeg må også forholde meg til den andres opplevelse av verden, *andreperspektivet*. I samhandling med andre skaper vi dessuten et opplevelsesfellesskap, et intersubjektivt samhandlingsrom. Dette blir et felles perspektiv, *vår* verden. Vi kan også innta et metaperspektiv, et *samhandlingsperspektiv* som gjør det mulig å forstå hva som skjer i samhandlingen, og å kommunisere om kommunikasjonen mellom oss (Røkenes og Hanssen, 2012, s. 40).

2.2 Subjektivisering

I en tid der økonomi er tett koblet til utdanningen, og der man investerer med forventninger om bestemte resultater, blir det lett å ty til pedagogiske programmer og individuelle læringsmål som lover resultater av investeringene og en mer fokusert utdanning. Professor Gert Biesta (f.1955) har skrevet boken ”*Utdanningens vidunderlige risiko*” (2014), der han utvikler en tenkning og teori som er særegen for pedagogikken. Han er opptatt av at utdanning handler om et møte med levende mennesker, men at det i dag minner mer om et teknisk maskineri. Han hevder at svakheten i dagens skole er at myndigheter, politikere, tabloidpressen, offentligheten og organisasjoner som OECD og Verdensbanken i stadig større grad renser utdanningen for risiko. Med det mener han at kravet om en sterk, trygg, forutsigbar og risikofri utdanning bunner i en grunnleggende misforståelse av hva utdanning egentlig dreier seg om. Biesta (2014:26) mener at utdanning heller bør handle om selve barnet, og han presenterer et nytt begrep som han kaller for *subjektivisering*. Innenfor dette begrepet forklarer han at barnet må gis mulighet til å være den det er, slik at det kan få mulighet til å utvikle hele sitt potensial som subjekt. Han presiserer at en slik orientering mot eleven selvfølgelig ikke er det eneste som betyr noe i utdanning;

Utdanningen har (minst) tre funksjonsområder (...). Et av dem er *kvalifisering*, det vil si tilegnelse av kunnskap, ferdigheter, verdier og evner. Det andre er *sosialisering*, det vil si hvordan vi gjennom utdanning innlemmes i eksisterende tradisjoner og handle- og væremåter. Det tredje er *subjektivering*, som dreier seg om utdanningens interesse for subjektiviteten eller subjektiviteten hos dem vi utdanner. Det dreier seg om frigjøring og frihet, og om ansvaret som denne friheten fører med seg (Biesta, 2014, s. 27).

I motsetning til konkurranse og resultater mener han at poenget med utdanning bør være å opptre slik at alle som deltar i undervisningen møtes som subjekter, med et mål om å bli handlende og ansvarlige mennesker. Han mener dagens pedagogikk lett kan hindre subjektiviteten å finne sted.

2.3 Intersubjektiviteten

”Prøv å behandle den andre som et subjekt, ikke et objekt” (Manen, 1993, s. 139).

Den norske filosofen Hans Skjervheim (1926-1999) var opptatt av kvaliteten i den mellommenneskelige relasjonen, og kalte *intersubjektiviteten* for ”det gløymde tema”. Taraldsen (2011:47) utdyper at intersubjektiviteten er nøkkelen for å forstå interaksjonen mellom subjekter. Intersubjektiviteten kan defineres slik;

Intersubjektivitet er sammensatt av *Inter* og *Subjektivitet*. *Inter* er et latinsk ord som betyr; *blant eller mellom*. *Subjektivitet* er også et latinsk ord som betyr; *det å være subjektiv*. Av dette kan vi starte med å hevde at dette handler om en form for ”aktivitet” eller ”utveksling” mellom subjekter (Talardsen, 2011, s.47).

Videre forklarer han at mennesket er et subjekt fordi det bor i verden, og det innebærer at det må være omgitt av objekter. Det vil si at vi som subjekt er avhengig av objekter, andre ting rundt oss, for å kunne bli definert som et subjekt. *”Intersubjektiviteten handler om hvordan vi som subjekter naturlig forholder oss til, eller agerer i forhold til andre subjekter.”* (Taraldsen, 2011, s. 49). Intersubjektiviteten går ut på å behandle hverandre som subjekter, slik at vi bevisst forholder oss til andre i et subjekt/subjekt-forhold, og ikke et subjekt/objekt-forhold. Skjervheim mente at vi kan forholde oss til mennesker på to ulike måter. *”Vi kan enten betrakte dem som en gjenstand ut i fra naturvitenskapelig holdning, eller som medmennesker ut i fra en samfunnsvitenskapelig holdning”* (Bergem, 2014, s 29). Læreren vil alltid ha større

makt enn eleven, og Skjervheim advarte derfor mot at læreren av den grunn lett kan betrakte elevene som et objekt som kan manipuleres, og dette vil være svært uheldig fra læreren sin side. Han mente at en god relasjon oppstår når det er subjekter på begge sider i relasjonen.

3.0 Relasjonen mellom lærer og elev

I pedagogiske situasjoner befinner ikke den voksne og barnet seg bare tilfeldigvis på samme sted, de er tvert imot sammen på en spesiell måte. De er sammen i en samhandlende enhet som utgjør en relasjon. Pedagogikk handler om mellommenneskelig aktivitet og barnets utvikling, og selve kjernen i læreryrket dreier seg om hvordan læreren er i stand til å samhandle med elevene. I dette kapittelet vil jeg forsøke å skape en grunnleggende forståelse av relasjonsforholdet mellom lærer og elev ved å utdype spesielle trekk ved denne relasjonen. I tillegg vil jeg gå nærmere inn på begrepene *tillit* og *respekt*.

3.1 Hovedtrekk ved relasjonsforholdet

Det første hovedtrekket ved relasjonen mellom lærer og elev er at ingen av partene har mulighet til å velge hverandre som relasjonspartner, og ingen av partene kan trekke seg fra relasjonen. I likhet med at læreren blir tildelt sine elever, blir elevene også tildelt sin lærer. Begge parter vil både påvirke relasjonen, og selv bli påvirket av den. Arneberg og Overland (2013:67) forklarer at relasjonen mellom lærer og elev er likeverdig, i den betydning at begge parter har like stor verdi. Men det innebærer ikke at relasjonen også er jevnbyrdig. Enhver relasjon har et element av makt – avmakt i seg, og lærer – elev – relasjonen beskrives som *asymmetrisk*. Juul og Jensen (2013:123) utdype dette ved å forklare at læreren i relasjonsforholdet mer makt enn barnet, og har et større ansvar for prosessens kvalitet og dens konsekvenser. Barnet er medskapende i relasjonen, men ikke medansvarlig. Det betyr at læreren som profesjonell voksen har ansvaret for å utvikle en best mulig relasjon til sine elever.

Videre kan relasjonen mellom lærer og elev beskrives som et tredelt forhold som oppstår i møte mellom lærer, elev og lærestoff. Manen (1993:71) utdype dette ved å forklare at begge parter er orientert mot et visst fag – og mot dette fagets verden. Læreren har som formål å orientere elevene mot de fagene som gir skolen en pedagogisk betydning. Elevene må akseptere pedagogens oppgave som ”lærer”, ellers mister læringsprosessen grunnlag. Relasjonen mellom lærer og elev er i følge Manen (1993:72) også et intensjonalt forhold. Det

vil si at den pedagogiske relasjonen mellom lærer og elev krever at forholdet mellom partene går begge veier. Han forklarer videre at lærerens intensjon er at elevene skal lære å utvikle seg ut i fra det læreren har å lære bort. Eleven må på den andre siden ha ønske, vilje og beredskap til å lære. Hvis ikke forholdet går begge veier vil ingenting av betydning kunne læres.

I rollen som lærer skal man også være orientert mot elevens personlige vekst og utvikling. I følge Bergem (2014:27) er lærer – elevrelasjonen grunnlaget for all pedagogisk praksis, og det mest grunnleggende ved denne relasjonen er at den stiller *eleven i sentrum*. Det forutsetter at læreren tar ansvaret for elevens vekst og utvikling ved å ta del i elevens liv. Læreren kan derimot ikke forvente at eleven på sin side tar del i lærerens liv. Lærerens mål er at barnet skal vokse til å bli et modent menneske. ”(...) *pedagogen må være i stand til å se barnets nåværende situasjon og erfaringer og verdsette dem for det de innebærer, men også til å forutse det øyeblikk da barnet kan delta i den kulturen det tilhører, med et større egenansvar*” (Manen, 1993, s. 70). Det betyr at læreren alltid skal ha et dobbelt siktemål i relasjonen; bry seg om barnet slik det er i tillegg til barnets utvikling. Et siste viktig hovedtrekk er at relasjonen mellom lærer og elev er en midlertidig relasjon – selv om et barn kan huske en glimrende lærer resten av livet.

3.3 Tillit og respekt i møte med elevene

Selv om det er læreren som har ansvaret for å utvikle gode relasjoner til sine elever, råder man ikke bestandig over alle de faktorene som påvirker relasjonskvaliteten til den enkelte elev. Men som lærer kan man alltid sørge for å ta ansvar for sitt eget bidrag i relasjonen, og dette omfatter både de strategiene som brukes for å lede gruppen av elever, samt kommunikasjonen med - og tanker om hver enkelt elev. Som nevnt innledningsvis er begrepene *tillit* og *respekt* framhevet i Opplæringslova's formål, og dette er grunnleggende verdier som innebærer gjensidighet i et godt relasjonsforhold.

Skjervheim (1926-1999) sa at ”*tillitt er noe som vokser frem i et positivt samspill, fordi partene erfarer at den andre parten er til å stole på. Tillitt er ikke noe man kan kreve av noen, det er noe man må gjøre seg fortjent til og som man får av den andre parten*” (Drugli, 2013, s. 51). Tillit innebærer at man må gi noe av seg selv, og det innebærer en risiko for å bli avvist av den andre personen. For at et solid tillitsforhold skal bli til, kreves det innsats og tålmodighet fra begge parter. Hvor mye innsats man må legge i kommer an på hvor tillittsvant personen man skal innlede et forhold til er. Drugli (2013:52) hevder at et tillitsforhold gir rom for forskjelligheter og for et samspill som former seg etter de partene som inngår i relasjonen. For at læreren skal

oppnå et godt tillitsforhold til elevene, forklarer hun videre at det er noen grunnleggende faktorer som spiller inn; at læreren er forutsigbar, holder avtaler, er troverdig, rettferdig, forståelsesfull, imøtekommende og lyttende i sin omgang med elevene. For at tillit skal oppnås, må læreren by på seg selv som person i sitt samspill med elevene.

Det å vise respekt betyr i følge Aamodt (2014:76) å forholde seg til den andre som en person som kan ta ansvaret for seg selv, og som har krav på å eie sine egne følelser og tanker. Det vil si at man skal ha respekt for hverandres *individualitet*. Aamodt (2014:76) forklarer at respekt innebærer at begge parter i relasjonsforholdet behandler hverandre som individer med like stor verdi. En respektfull holdning betyr derfor at man ser på andre som likeverdige. Hun knytter også begrepet respekt til en ikke-dømmende holdning og akseptering, som innebærer at man skal respektere andres handlinger og meninger. I et klasserom trenger man nødvendigvis ikke å være enig i det de andre sier og gjør, men det er viktig at man ikke dømmer personer ut fra deres holdninger og at man aksepterer andre for den de er. Både læreren og elevene har et stort ansvar om å respektere ulikhetene i samhandling med hverandre.

4.0 Metode

Hvordan man går frem for å innhente, analysere og tolke den informasjonen man trenger for å belyse problemstillingen vil være avhengig av valg av metoden man bruker. Jeg har valgt en kombinert metode. Det vil si at jeg har hermeneutikken som en overbyggende tilnærming, med et kvalitativt forskningsintervju som metode. Valg av metode skal utdypes ytterligere i dette kapitlet.

4.1 Hermeneutisk vitenskapssyn

I samfunnsvitenskapelig forskning er det vanlig å skille mellom to retninger; hermeneutisk og positivistisk. Postholm og Jacobsen (2014:27) viser til at den positivistiske retningen konsentrerer seg om fenomener som kan måles og telles opp, uten at man deltar selv innenfor det området som skal studeres. Dette hører da til det som kalles kvantitativ metode. Er man derimot ute etter å få en dypere forståelse for et fenomen og finne det kvalitative innholdet er det mer naturlig å bruke den hermeneutiske retningen. Hermeneutikken legger vekt på å fortolke en tekst eller et fenomen, og datainnsamlingen er mer fleksibel og åpen. Dette er innfallsvinkelen til den kvalitative metoden.

4.2 Kvalitativt forskningsintervju

Ut i fra det hermeneutiske vitenskapssynet har jeg valgt intervju som metode, nærmere bestemt et *kvalitativt forskningsintervju*. Jeg ønsker å få inn data med *kvalitet* fra intervjupersoner, for å få et innblikk i menneskelige opplevelser fra deres ståsted, fremfor *kvantitet* med større undersøkelser basert på målbarhet.

Når forskning er kvalitativ, betyr det vanligvis at man interesserer seg for hvordan noe gjøres, sies, oppleves, framstår eller utvikles. Man er f.eks. opptatt av å beskrive, forstå, fortolke eller dekonstruere den menneskelige erfarings kvaliteter (...). Den kvalitative forskningen er forpliktet på en menneskelig verden av mening og verdi og interesserer seg for menneskelige aktørers egne perspektiver på og beretninger om denne verden (Brinkmann og Tanggaard, 2012, s. 11-12).

Jeg har valgt å intervju fire personer i form av et *fokusgruppeintervju*. Til bakgrunn for dette valget ligger et ønske om å få frem ulike synspunkter, erfaringer og oppfatninger fra flere intervjupersoner, slik at de kan utdype og diskutere hverandres innspill. På den måten kan jeg få ut mer informasjon av intervjuet, fremfor isolerte meninger fra en enkeltperson. ”*Et synspunkt vil møtes med kommentarer og spørsmål fra de andre gruppe medlemmene, noe som tvinger fram en refleksjon hos den enkelte*” (Postholm og Jacobsen, 2014, s. 65). I den sammenhengen vil den ”hermeneutiske spiral”, eller som den tyske filosofen Gadamer (1900-2002) kaller ”forståelsens sirkel” være relevant. I følge Gadamer (2003:33) kan den forklares ved at helheten forstås og fortolkes ut fra delene, og delene forstås og fortolkes ut fra helheten. Det vil si at hvert gruppe medlem utvikler og skaper sin subjektivitet i gruppa (helheten). For å kartlegge samspillet mellom enkeltindividet (delene) og helheten må man rette et fokus mot hvordan det enkelte gruppe medlemmet innvirker på helheten, og hvordan helheten virker inn på den enkelte.

4.3 Utvalg

I et kvalitativt intervju blir intervjupersonene ofte valgt strategisk. Postholm og Jacobsen (2014:67) utdyper at intervjuer med hensikt bør velge de man mener vil gi best informasjon om det man ønsker å få belyst. Mitt utvalg består av fire kvinnelige lærere som underviser mellom 5. – 10. trinn, og alle har hatt erfaring som lærere i mange år. De er ansatt på samme skole, en barne- og ungdomsskole med ca. 180 elever, og er kontaktlærere på ulike trinn. Et tema som omhandler relasjoner kan oppleves personlig, og av den grunn mener jeg at det er

en fordel at de utvalgte intervjupersonene har kjennskap til hverandre og de forhold som blir tatt opp under intervjuet. På den måten kan de føle seg tryggere på hverandre, samtidig som de kan utdype hverandres perspektiver på grunn av felles erfaringer. Fordelingen av kjønn var i utgangspunktet tilfeldig. Jeg var på forhånd klar over at dette er kunnskapsrike lærere med en genuin interesse for temaet. Jeg mener jeg tok et hensiktsmessig utvalg av fire intervjupersoner som kunne gi meg best mulig informasjon om det jeg ønsket å få belyst, selv om det også kunne vært interessant med et mannlige syn på saken.

4.4 Intervjuguide

Intervjuet ble gjennomført på basis av en *halvstrukturert* utarbeidet intervjuguide (vedlegg 1). Dette er i følge Postholm og Jacobsen (2014:75) en datainnsamlingsteknikk som baserer seg på at forskeren i forkant har laget noen relevante spørsmål i henhold til problemstillingen. Intervjuformen har en form for *induktiv tilnærming*, som vil si at den er fleksibel og gir store muligheter for å stille oppfølgingsspørsmål. Det gir rom for å komme inn på andre områder enn det som på forhånd var planlagt. Innholdet i intervjuguiden jeg utarbeidet i forkant besto av noen spørsmål jeg ønsket å berøre i intervjuet. På den måten var jeg sikker på at jeg fikk dekket det jeg ønsket å finne ut av. Gjennomgående i disse spørsmålene var begrepene *relasjon, tillit og respekt*, og ved hjelp av dette hadde jeg et godt utgangspunkt for å kunne gjennomføre et fokusgruppeintervju.

4.5 Etiske betraktninger

Det er viktig å ta stilling til etiske problemstillinger en slik metode kan føre med seg. Det innebærer å reflektere over etiske prinsipper i forskningsarbeidet. I dette forskningsprosjektet har jeg vært opptatt av å ha intervjupersonene i fokus, og det innebærer at jeg har vært opptatt av å fremme deres meninger så korrekt som mulig i framstilling av resultatet. I tillegg har det vært viktig for meg å være bevisst min egen subjektivitet. Det betyr å være bevisst min egen for-forståelse slik at den ikke skal ha påvirkningskraft for mine tolkninger. Underveis i intervjuet tok jeg et lydopptak etter godkjennelse fra intervjupersonene. Det medbringer et ansvar om å benytte opptaket med varsomhet og å slette alle opplysninger i etterkant. Lærerne er gitt full anonymitet i oppgaven.

4.6 Validitet

Postholm og Jacobsen (2014:126) hevder at validitet handler om dekningen man har for tolkninger og resultater man har kommet fram til. Jeg brukte en kvalitativ forskningsmetode og derfor kan jeg si at oppgaven har indre validitet, ved at resultatet framstiller en samtale mellom primærkildene. Meningene og tankene som kom fram i intervjuet er subjektive og sannhet for de aktuelle lærerne. Det er forsøkt å trekke linjer mellom teori og praksis ved å analysere funnene, og dermed mener jeg at oppgaven har en god *indre validitet*. Ettersom jeg har brukt intervju med et utvalg på fire lærere kan ikke oppgaven generaliseres til andre lærere, og dermed har ikke oppgaven *ytre validitet*.

4.7 Deskriptiv analyse

I et kvalitativt forskningsintervju er det et stort omfang av informasjon som innhentes. Det er derfor et omfattende arbeid å begrense informasjonen til det mest relevante, samtidig som det helhetlige bilde av gjennomførelsen skal bevares. I analysen av mitt intervju startet jeg med å transkribere opptaket fra muntlig til skriftlig form. Det førte til at jeg fikk en bedre oversikt og struktur over innholdet. Derneft bearbeidet jeg innholdet ved at jeg trakk ut den mest relevante informasjonen og delte det inn i noen hovedkategorier som var gjennomgående i intervjuet. Dette kalles i følge Postholm og Jacobsen (2014:104) for en *deskriptiv analyse*, som innebærer å strukturere datamaterialet ved hjelp av kategorisering. Etter fullført analyse endte jeg opp med fire ”funn” – eller fire interessante kategorier. Intervjumaterialet skapte et godt utgangspunkt for videre drøftingsarbeid, og de utvalgte kategoriene vil jeg se nærmere på i neste kapittel.

5.0 Resultat

I dette kapittelet vil jeg se nærmere på funnene fra analysen av fokusgruppeintervjuet. Jeg vil ta for meg hver enkelt av de utvalgte kategoriene, og se på likheter og ulikheter i svarene til intervjupersonene. Funnene i analysen vil jeg ta med videre inn i neste kapittel for drøfting i lys av relevant teori.

5.1 Viktigheten av en god relasjon mellom lærer og elev

I innledningen av intervjuet spurte jeg hvor mange elever de tror de i gjennomsnitt forholder seg til i løpet av en skoledag. Hensikten var å få lærerne et overblikk over hvor mange elever

de til daglig skal forsøke å skape gode relasjoner til. De forklarte at det er elevene i undervisningssituasjonen man oppnår nærmest kontakt med i løpet av en skoledag. Det kan variere i alt fra ca. 10 – 100 elever. En av lærerne presiserte; *”Spesielt de man har et ekstra ansvar for, de man er kontaktlærer for, prøver man å se ekstra godt hver dag”*. Derneft beveget jeg meg inn på selve begrepet *relasjon*, og hvordan lærerne ville definere dette begrepet. Alle var entydig i at dette begrepet innebærer *”å ha et forhold til noen”*. Jeg ba deretter lærerne beskrive et godt forhold de har eller har hatt til en elev. Dette gjorde jeg bevisst for å sette i gang en refleksjon hos lærerne. Det resulterte i mange interessante forhold som jeg skal gå nærmere inn på i kapittel 5.4. Den ene læreren kom med et godt eksempel på et godt relasjonsforhold; *”Jeg satt i en elevsamtale med en elev, og eleven ville ikke gå fra møtet fordi hun syntes det var så koselig bare å sitte der og prate. Det som er viktig da, er at man som lærer faktisk tar seg tid til å snakke med eleven om alt og ingenting, i stedet for bare å sende henne ut etter samtalen om fagene. Det handler om å være interessert i eleven.”* En av de andre lærerne nevnte *trygghet* som en viktig faktor innenfor begrepet relasjon, og utdypet det videre ved å si; *”I et positivt forhold så føler jeg at elevene ser på meg som en trygghet. At de søker kontakt med meg hvis det er noe, og som jeg deretter følger opp.”*

Det neste spørsmålet jeg stilte var hvor viktig det er for dem å ha gode relasjoner til elevene. En av lærerne utbrøt umiddelbart; *”Det viktigste! For har man ikke gode relasjoner til elevene, så har man ingenting. Det er selve grunnlaget”*. Dette ble også raskt bekreftet av de andre. Læreren forklarer videre; *”Det er noe jeg selv har erfart. Når jeg var kontaktlærer for første gang ble jeg kastet inn i en klasse sammen med en annen kontaktlærer på 10’ende trinn. Da var jeg en helt annen lærer enn det jeg er nå, rett og slett fordi at jeg ikke hadde fått muligheten til å bygge relasjoner til elevene fra begynnelsen av. Jeg var på en måte bare en ”tillegglærer”. Da hadde jeg ikke de nære relasjonene slik som jeg har nå. Det er en stor merkbar forskjell.”* Svarene i intervjuet viser at lærerne er veldig opptatt av å bygge gode relasjoner til sine elever. De har alle erfart både gode og dårlige relasjoner til sine elever, og deres oppfatning er at relasjonsbygging er en grunnleggende forutsetning for det videre arbeidet i skolen.

5.2 Lærernes forståelse av *tillit* og *respekt*

Mine antagelser på forhånd av intervjuet var at begrepene *tillit* og *respekt* ofte blir brukt i skolesammenheng, men at det er vanskelig å finne en valid definisjon på dem. Begrepene omfavner mye, men det er vanskelig å forklare den konkrete betydningen av dem. I intervjuet

ble disse antagelsene bekreftet. Lærerne kunne lett nevne ord de assosierer med tillit og respekt, og de hadde mange tanker og refleksjoner omkring begrepene, men det var vanskelig å få frem en god definisjon. Når essensen av tilbakemeldingene skulle presenteres kunne jeg allikevel finne en rød tråd i svarene. Lærerne forstår *tillit* som ”å stole på”, fortrolighet, ærlighet og trygghet. *Respekt* assosierte de med høflighet og toleranse. Når vi gikk over til begrepet *respekt* ble samtalen raskt dreid over til maktforholdet mellom lærer og elev. En av lærerne forklarte; ”*Det er jo bare slik at det er vi som er voksne, og elevene som er barn. Klart at da har vi jo makt, ikke sant? Og vi styrer situasjonen. Så de må jo på en måte forholde seg til oss. Men vi skal være bevisst makten, og for all del ikke misbruke den.*” En av de andre lærerne fortsatte; ”*Vi må også forholde oss til dem. Det skal være respekt og tillit begge veier. Relasjonen mellom lærer og elev er gjensidig. Vi må ha respekt og tillit til elevene også.*” Videre mente de at respekt også handler om å respektere de ulikhetene som eksisterer i et klasserom. Det er et stort ansvar både for lærer og for elev.

Lærerne la vekt på at man skal ha respekt for at alle er forskjellige og har ulik bakgrunn og forutsetninger i skolen. En av dem presiserte; ”*Ja, man trenger ikke bestandig å være enig om alt, men man må ha respekt for hverandre*”. De trakk fram at skolen er en arena med et stort mangfold av mennesker, og det krever at man som lærer er bevisst sitt ansvar om å bygge gode relasjoner til elevene. Tillit og respekt er naturligvis en forutsetning for at så mange mennesker skal kunne fungere sammen som helhet, og ikke minst for at hvert enkelt individ skal kunne utvikle seg både faglig og personlig. Lærerne reflekterte også rundt hvorfor nettopp disse begrepene blir har blitt framhevet og lovfestet i Opplæringslova’s formål (1998). De mente at dette er grunnprinsipper i samfunnet generelt. Det å vise tillit og respekt for hverandre er like viktig utenfor skolens vegger som på skolen. Skolen er i grunn en forberedelsesreise til å møte ”livet”, og til å bli en del av et samfunn. De forklarte at man for eksempel har med folk å gjøre i nesten aller yrker. Det er derfor viktig at elevene tidlig blir introdusert for viktigheten av å vise tillit og respekt for andre mennesker, og at dette bevisst blir fulgt opp gjennom hele skolegangen. Det er en del av prosessen til å bli et selvstendig menneske som etter hvert skal møte den store verden.

5.3 Relasjonsbygging i dagens skole

Det neste spørsmålet jeg stilte var hvordan de føler at relasjonsbygging blir vektlagt i dagens skole. De forklarte at det stilles forventninger om det fra mange hold, som blant annet skoleledelse, andre øvrige hold, foreldre og ikke minst fra elevene selv. En av kontaktlærerne

forklarte at å bygge relasjoner er noe som også faller veldig naturlig og at det er en viktig del av yrket. Hun påpekte at det har med å være en god lærer å gjøre. Lærerne pekte på at det i dagens skole er viktigere enn noen gang å bygge gode relasjoner til elevene, rett og slett fordi at dagens skole har utviklet seg i retning til å bli en ”prestasjonsorientert” skole. Det har blitt et sterkt fokus på målbare resultater. Kunnskap som det kan settes et endelig tall bak stjeler oppmerksomheten i skolen og i den offentlige debatten, og de mente at dette kan gå på bekostning at selve elevene ikke lenger blir godt nok ivaretatt i skolen. De stiller seg kritisk til denne utviklingen. En av lærerne ga et eksempel på dette; *”Du bygger jo for så vidt relasjoner med å sitte og prate med alle 10’ende klassinger som ikke tror de er perfekte nok, og når de faller sammen når de får en 5’er til karakter på prøve fordi det er så høye prestasjonskrav. Men det er jo ikke positivt å bygge relasjoner på denne måten, så jeg skulle helst ha gjort det på en annen måte. Jeg synes det er litt for mye krav om testing i skolen.”*

Et spørsmål til refleksjon var om dette ”prestasjonsjaget” bidrar til å bygge tillit og respekt hos elevene, slik det står i Opplæringslova’s formål (1998) står at man som lærer plikter å gjøre? De var entydige i at dette ikke nødvendigvis bidrar til å bygge tillit og respekt på en god måte. En av lærerne pekte på at elevene kan miste troen på seg selv hvis det blir for mye testing og kontroll av måloppnåelse, og at dette igjen kan resultere i at eleven får en dårligere relasjon til skolen generelt og til læreren spesielt. En av lærerne ga et eksempel på at det er store ytterkanter når det kommer til påvirkningen av elevene; *”Noen elever kan sitte mesteparten av fritiden å lese til prøver, mens andre elever allerede har gitt opp fordi de ikke føler at det er noe vits. De tenker at de ikke får det til uansett. Jeg har også erfart at elever har tydd til tårene i forkant av prøver i frykt for å skuffe seg selv”*. Videre påpekte de at hvis man som lærer mestrer ”å veie” det på rett måte, kan det også bidra til å bygge relasjoner. Hun presiserte at man som lærer skal gi tilbakemeldinger til eleven, og gjennom de tilbakemeldingene skal man også si noe om hva eleven mestrer. Tilbakemeldingene skal ikke bare handle om tall og negative tilbakemeldinger på hva elevene ikke kan, men også hva elevene er flinke til. Hun mente at det på den måten kan bidra til å bygge relasjoner hvis man gjør det på riktig måte.

Et større fokus på testing og resultater fører også med seg at mye av den disponerte tiden går med til vurderings- og dokumentasjonsarbeid. Dette opplever lærerne som en utfordring, i og med at det ofte kan gå på bekostning av og ta seg av det viktigste – som er eleven. En lærer forklarte situasjonen slik; *”Det som skjer i dagens skole er at vi har det arbeidet vi har, men at vi i tillegg får alt vurderingsarbeidet og all rapportskrivninga ”oppå”. Vi kan jo ikke bare*

fjerne relasjonsbygging, ikke sant? Det må vi jo ha i skolen. Så jobben til lærerne blir bare større og større. Det bare "stables" på." De var alle enige om at det burde vært satt av mer tid og rom til både å snakke om relasjonsbygging i plenum, og til å fokusere på relasjonen mellom lærer og elev i skolen. Men på den andre siden har skolen iverksatt noen tiltak for å gjøre gi en mulighet til å fokusere på dette, blant annet gjennom "ski-dager" og andre utflukter. Det gir lærerne mulighet til å være sammen med elevene på andre arenaer. En av lærerne ga et godt eksempel; "Det er ikke bestandig det er så mye som skal til heller, jeg tenker på at jeg en morgen jeg tok med mine elever rett ut i skogkanten ved skolen. "Frokost og aking" sto det på planen jeg sendte med hjem. Og så tente vi bål og spiste frokost ute. Det var veldig koselig. Vi tente bål som jeg satte meg ved siden av, og da hadde jeg elever både i den ene og den andre armkroken min hele tida. Og det er nettopp dette som er så viktig. At man som lærer da faktisk er tilgjengelig, og ikke bare flyver rundt og stresser med alt. At man tar seg tid til å være sammen med – og å høre på det elevene har å si".

5.5 Tillit og respekt i møte med elevene

I mitt neste spørsmål om hva lærerne mener er viktig for å møte elevene med tillit og respekt, var det spesielt noen forhold som utmerket seg. En lærer pekte på viktigheten av å se hver enkelt elev. Hun utdypet det slik; "Se dem hver dag, ikke bare å se på dem, men virkelig se dem. Slik at de vet at jeg ser dem." Hun forklarte at dette er noe man som lærer må være bevisst på. En klasse er sammensatt av mange ulike individer. Noen elever krever for eksempel mye oppmerksomhet, mens andre elever generelt er stille av seg. Noen elever er ikke like interessert i å skrive noveller i norsk, men er veldig produktiv i kunst og håndverk. Hun mener at en stor del av å bygge tillit og respekt handler om bevisstheten over å se hver enkelt elev for det unike mennesket det er, og å hjelpe det til å utvikle seg ut i fra sine personlige særegenheter, i stedet for at det alltid å bli formanet om hvilke personlighet det "burde" ha hatt, eller hva det "burde" blitt flinkere til. En lærer forklarte; "Det som er viktig å huske er jo at som lærer skal man være lærer til alle sammen. Jeg skal både være lærer til den som sitter rolig, og til den som "forstyrrer". Jeg kjenner jo på det noen ganger at jeg er litt for kjapp til og bare si til de som forstyrrer at de skal slutte med det. At jeg ofte maser på de som er mer urolig når jeg skal undervise." Hun sa videre at respekt handler om å respektere de ulikhetene som er i et klasserom. Det er et stort ansvar man som lærer har. Videre kom hun med et godt eksempel; "På ungdomsskolen i alle fall, er det veldig viktig at vi som lærere møter elevene som "ungdommer". At ikke vi møter de som unger, men som

ungdommer (...) Det er en stor forskjell der. For å få respekten må vi behandle de som at de er ungdommer på vei inn i voksenlivet. Det er veldig viktig.”

Videre gikk samtalen over på det å ta seg tid til å prate med elevene og vise interesse for dem. De var alle entydige i at noe av det viktigste for relasjonen mellom lærer og elev, er at man faktisk tar elevene til side og snakker med dem for å forsøke å bygge et personlig tillitsforhold. En lærer fortalte om sin erfaring; *”Jeg er ikke så veldig redd for å ta elevene til side og snakke om ting. Jeg gjør det heller en gang for mye, enn en gang for lite. Som oftest blir de veldig glade for å bli tatt til side for en samtale. Det synes de er veldig greit”*. En annen lærer mente at det er en balansegang, noen elever trenger at man som lærer snakker mye med dem, mens andre bare trenger å vite at man som lærer er der. Hun forklarte at hvis man har bygd opp et godt relasjonsforhold til elevene vil man etter hvert være i stand til å forstå hver enkelt elev sitt behov.

Lærerne var opptatte av at læreren skal være en trygghet for elevene, og det er ikke noe som nødvendigvis umiddelbart oppstår i det første møte mellom lærer og elev. De mente at det er viktig at elevene får et stabilt forhold til læreren, og at dette er en tidskrevende prosess. En lærer sa; *”Jeg tenker at hvis elevene har den samme læreren over noen år, da har man en god mulighet til å bygge relasjoner. Men om elevene opplever utskiftninger av lærere hele tiden, så har man nødvendigvis ikke det. Hvis elevene har en lærer i for eksempel de to – tre første årene på skolen, så ha de sannsynligvis bygd en relasjon til denne læreren. Hvis den relasjonen er god, så vil de bygge videre på nettverket sitt med å få en ny lærer.”* Etter hvert begrunnet de også viktigheten av ”å by på seg selv” for å bygge relasjoner, blant annet ved å gi eksempler fra sine egne liv, barndom og oppvekst. *”Spesielt det med ungdomstid når vi snakker om rus, alkohol og drikkepress på fest. Da går det mye på hvordan jeg hadde det når jeg var på fest de første gangene.”* Sa en av lærerne. Videre presiserte de at det er viktig å formidle til elevene at man som lærer bare er et menneske av kjøtt og blod, som også har gjort feil og tabber i livet. Desto like viktig er det å gi rom for dette i klasserommet. En lærer poengterte at elevene må få rom til å gjøre ”feil” for å finne ut hva som er ”riktig”. – *”Det er en del av livets gang”*.

6.0 Drøfting i lys av relevant teori

I dette kapitlet skal jeg først gå nærmere inn på noen viktige forhold lærerne pekte på som sentrale for å skape en best mulig relasjon til elevene med tanke på å oppnå tillit og respekt.

Dette skal jeg gjøre i lys av relevant teori. Det er viktig å påpeke at det er mange flere forhold som også er viktige, men at jeg på grunn av oppgavens begrensning må prioritere de mest sentrale ut i fra intervjuet. Deretter skal jeg drøfte disse funnene opp mot utfordringer man som lærer møter i dagens skole for å kunne møte elevene med tillit og respekt.

6.1 Å se hele eleven

I intervjuet med lærerne var det gjennomlysende at det å se hver enkelt elev er noe av det viktigste de gjør i sin skolehverdag. *”Det vil innebære øyekontakt, humor, et klapp på skulderen, og ikke minst personlige kommentarer til hendelser og opplevelser som har vært viktige for eleven”* (Lillejord, Manger og Nordahl, 2010, s. 154). Røkenes og Hanssen (2012:13) forklarer at å se hele mennesket innebærer at man ikke bare møter den andre som objekt, men et subjekt og medmenneske. Her er Biesta’s teori om subjektiviteten og Skjervheim’s teori om intersubjektiviteten relevant med tanke på intensjonen om å møte den andre som et subjekt – et selvstendig, handlende individ – og å vise respekt for den andres integritet og rett til selvbestemmelse. Den pedagogiske relasjonen er i følge Manen (1993:70) et forhold som er orientert mot barnets personlige utvikling, og det innebærer at pedagogen må være i stand til å se barnets nåværende situasjon og erfaringer, verdsette dem for det de innebærer, og ikke minst gi barnet et eget ansvar i utviklingen for å kunne bli et selvstendig menneske. Her kan vi også trekke linjer tilbake til fire-perspektivmodellen. I likhet med læreren ser elevene verden ut i fra sitt eget perspektiv på bakgrunn av egen erfaring, personlighet, holdninger og kunnskaper. Alle mennesker har en subjektiv tilnærming til virkeligheten, og en viktig del av lærerens oppgave er å se hver enkelt elev for det subjektet vedkommende er. Det vil si at både ”egenperspektivet” og ”andreperspektivet” gjenspeiler seg i denne prosessen. Men selv om læreren ser hver enkelt elev, vil ikke dette få noen betydning for eleven hvis det ikke er klar over at det blir ”sett”. I ”det intersubjektive opplevelsesfellesskapet (vår verden)” i fire-perspektivmodellen får vi en forståelse av at vi gjennom samhandling med andre mennesker med-deler oss til hverandre. Gjennom samhandling med den enkelte elev kan man som lærer dermed utvide sin forståelseshorison og få en større forståelse for hvordan eleven opplever verden, og eleven vil på sin side gjennom samhandling med læreren oppleve det å bli *sett* eller *møtt*. Røkenes og Hanssen (2012:14) hevder at man ved å leve seg inn i hvordan andre opplever verden kan bidra til å avdekke hvilke motiver eller hensikter den andre handler ut fra; *”Atferd som tilsynelatende er meningsløs, kan gi mening dersom du forsøker å forstå sammenhengen den forekommer i”* (Røkenes og Hanssen, 2012, s. 14).

6.2 Å respektere ulikhetene

Videre reflekterte lærerne i intervjuet rundt viktigheten av å respektere ulikhetene i et klasserom, med bakgrunn i at en klasse er sammensatt av mange ulike individer som ser verden ut i fra sitt eget perspektiv. En stor del av å bygge tillit og respekt handler om at man som lærer respekterer hver enkelt elev for det unike individet det er, og å hjelpe det å utvikle sine personlige særegenheter ut i fra dette. I dette forholdet blir særlig ”andreperspektivet” i fire-perspektivmodellen ivaretatt ved at læreren respekterer og anerkjenner barnets følelser og livsoppfatninger. Det er også viktig at læreren har en intensjon om at elevene skal lære seg å respektere hverandre. Manen (1993:90) forklarer det som en pedagogisk samfølelse; *”Pedagogisk samfølelse bringer oss i samklang med barnets indre liv, uten at vi forveksler det med vårt eget. Samfølelse betyr i pedagogisk sammenheng at den voksne ”forstår” på en omsorgsfull måte barnets eller den unges situasjon”*. I skolen vil man som lærer møte mange forskjellige mennesker med ulik personlighet, alder, kulturbakgrunn og kjønn. Disse menneskene har en vidt forskjellig bakgrunn med vidt forskjellige erfaringer bak seg.

Barn er ikke tomme kar som kommer til skolen ganske enkelt for å bli fylt med fagstoff ved hjelp av spesielle undervisningsmetoder. Barna kommer til skolen fra et sted. Lærere trenger å vite noe om hva barna bærer med seg, hva som bestemmer deres nåværende innsikt, sinnstilstand og følelsesmessige tilstand og hva som avgjør hvor rede de er til å hankses med de forskjellige fagene og skolens verden (Manen 1993 s. 6).

Lyngsnes og Rismark (2007:83) forklarer at måten lærere møter elevene på er avgjørende for hele læringssituasjonen og er vesentlig for elevenes læringsmiljø. Det også viktig at læreren kjenner elevene for å kunne sette realistiske mål for læringen.

6.3 Å være en trygghet

Lærerne var også opptatte av at læreren skal være en trygghet for elevene, og at dette kan være en tidskrevende prosess. Drugli (2013:21) presenterer tilknytningsteorien som er utviklet av Ainsworth (1913-1999) og Bowlby (1907-1969). De forklarer at barnet er født med et naturlig overlevelsesinstinkt, og vil derfor forsøke å aktivere tilknytningsatferd hos sin omsorgsperson slik at personen skal utøve omsorg for barnet. Det vil si at alle mennesker har behov for å inngå i nære sosiale relasjoner med andre. For barn og unge må dette behovet også bli møtt i skolen. Tilknytningsatferden aktiveres ofte i situasjoner der barnet føler seg

utrygg, og i slike tilfeller vil barnet ha et behov for en trygg voksen som gir den omsorgen de søker. I skolesammenheng er dette ofte en lærer. Tilknytningspersonen vil fungere som en base som barnet kan utforske sine omgivelser ut i fra. Utforskningen lettes ved at barnet vet at det har noen å vende tilbake til hvis det skulle ha behov for det. ”*Barn er konkrete - er du der, så er du der, og er du ikke der, så er du borte. I tillegg til å tilbringe tid med barna ved å vise dem oppmerksomhet, er det viktig å være til stedet for dem, og gi dem en trygg følelse av at du er der, til stede og tilgjengelig*” (Manen, 1993 s. 52). I tillegg er det i følge Manen (1993:143) like viktig at læreren er trygg på seg selv i møte med uforutsette situasjoner som kan oppstå i løpet av en skoledag, og evner å formidle denne tryggheten til elevene. En lærer som takler situasjoner som oppstår gjennom skremsler, dominans og autoritær maktutøvelse kan godt føle seg trygg på seg selv, men møter ikke tillit hos elevene. Ofte kan skolen være det eneste støttepunktet i livet for noen barn. Skolen og læreren som barnet føler seg knyttet til, gir dem en viss opplevelse av stabilitet, fasthet og generell støtte som de ellers i sitt liv ikke har.

6.4 Å vise interesse

I intervjuet ble det å vise interesse framstilt som noe av det viktigste de gjør i møtet med elevene. Manen (1993:175) forklarer at interesse ikke er en sinnstilstand som kan forlanges eller produseres på oppfordring. Å være interessert i noen vil dermed si å ta del i personens liv og å bry seg om vedkommende. For en lærer innebærer det å være intenst til stede sine elever. En relasjon handler om hvordan man møter andre mennesker, og om dette møtet blir godt eller dårlig. Nøkkelen ligger i den genuine interessen og respekten for elevene, og den tilliten man som lærer gir. Her kan man spesielt trekke linjer tilbake til ”andreperspektivet” og ”det intersubjektive opplevelsesfellesskapet (vår verden)” i fire-perspektivmodellen, ved at elevene opplever å bli *møtt* av et annet menneske. Læreren på sin side vil utvide sin egen forståelseshorisont gjennom å forstå og interessere seg for eleven. Å vise interesse innebærer ikke bare håndhilsing i starten av dagen, men at elevene blir møtt gjennom sine interesser og menneskelige behov. Her kommer også Skjervheim’s teori om intersubjektiviteten inn i bildet ved at to mennesker som skal forsøke å skape en felles forståelse av det som blir formidlet møtes som subjekter i et subjekt-subjekt forhold. Å vise interesse kan formidles på mange ulike måter. Røkenes og Hanssen (2012:270) peker på kroppsspråk, blikk-kontakt og stemmebruk i tillegg til det viktigste som kanskje er evnen til å lytte. Elevene formidler gjerne sin interesse gjennom samtale, og gjennom å vise at man som lærer lytter vil det elevene sier for dem gi mening. Elevene har også et behov for at deres interesser blir bekreftet og

oppmuntret, og det kan gjøres gjennom at læreren lytter og viser forståelse, i tillegg til å vise et tydelig ønske om at eleven skal fortsette å snakke.

6.5 Å by på seg selv

I intervjuet snakket lærerne om viktigheten av å tørre å ”by på seg selv”. De mente at det er viktig å vise elevene at man som lærer også bare er et menneske som også kan gjøre feil. De hevdet at man som lærer må kunne framstå med en personlig tilnærming til elevene, slik at elevene forstår at læreren også har opplevd det samme som de går igjennom.

Gode lærere er selvfølgelig ikke redde for å vise at også de kan ha vansker med forskjellige ting. Men de viser gjennom eget eksempel hva det vil si å gjøre et forsøk. Taktfull bruk av seg selv som positivt eksempel er en undervisningsmetode som unnlater å fokusere negativt på barnet. Det er viktig å være klar over at enten vi voksne liker det eller ikke, så er vi alltid eksempler for den yngre generasjon. Vi viser barn og unge hvordan vi oppfatter verden, hvordan vi lever i den og hva den betyr for oss (...). Vi er alle lærere i den utstrekning vi gir barn og unge, gjennom oss selv, gjennom vår kultur og våre livsformer og gjennom våre individuelle liv, bilder av hvordan menneskelivet skal leves (Manen, 1993, s166).

Dette kan særlig ses i sammenheng med ”egenperspektivet” i fire-perspektivmodellen ved at man som lærer må være kjent med seg selv gjennom å reflektere over betydningen av egne erfaringer, kulturbakgrunn, for-forståelse, menneskesyn, verdisyn og personlighet. Røkenes og Hanssen (2012:78) hevder at ingen kan kle av seg sin personlighet. Det vil si at det er viktig at man som fagperson kjenner seg selv i arbeid med andre mennesker. Det kan også være viktig med tanke på å ta i bruk sine egne ressurser, erfaringer og sterke sider i møte med elevene.

6.6 utfordringer i dagens skole

Lærerne var alle enige om at gode relasjoner til elevene er det viktigste grunnlaget for alt det andre i skolen, og at gjensidig tillit og respekt er en viktig forutsetning både for at man skal kunne fungere sammen som helhet og for at hvert enkelt individ skal kunne utvikle seg både faglig og personlig. De forsøker å bygge tillit og respekt til elevene blant annet gjennom de viktige tilnæringsmetodene som ble framhevet ovenfor, men det betyr ikke at de i skolehverdagen ikke møter utfordringer som i stedet for å bygge tillit og respekt, i verste fall

kan bidra til å skape mistillit og et respektløst relasjonsforhold mellom lærer og elev, og ikke minst mellom eleven og skolen generelt. I spørsmålet om hvordan de mener relasjonsbygging blir vektlagt i dagens skole stiller de seg noe kritisk til det sterke fokuset på prestasjoner og målbare resultater. De hevder at dette kan gå på bekostning av at selve eleven ikke lenger i stor nok grad blir ivaretatt i dagens skole, og at dette på enkelte områder kan stride i mot Opplæringslova's formål om å vise elevene tillit og respekt. Dette er et interessant funn med tanke på Biesta's teori om subjektiviteten. Biesta (2014:23) hevder at dagens skolevirksomhet betrakter elevene som objekter som skal formes og disiplineres gjennom et teknisk maskineri, i stedet for å møte elevene som subjekter med et mål om at de skal bli handlekratige og ansvarlige mennesker. Han mener at lærere i dag stadig får beskjed om å rense utdanningen for risiko, gjennom at myndigheter, politikere og andre øvrige hold i større grad forventer en sterk, sikker og forutsigbar utdanning som skal være risikofri på alle nivåer.

Risikovegringen i vår tids utdanning setter læreren i en svært vanskelig posisjon. Mens myndigheter og politikere har et abstrakt og distansert perspektiv på utdanning, hovedsakelig basert på statistikk og prestasjonsmålinger som enkelt lar seg manipulere, og som det er lett å mene noe om, forholder lærerne seg til levende mennesker, og de innser straks at utdanning ikke lar seg "fikse" så lett (...). Trangen til en sterk, trygg, forutsigbar og risikofri utdanning er en slags ønsketenkning der man ser vekk fra dette faktum. Den er et forsøk på å fornekte at utdanning alltid forholder seg til levende "materiale", det vil si levende mennesker, og ikke livløse objekter. Trangen til en sterk, trygg, forutsigbar og risikofri utdanning er et forsøk på å glemme at utdanningens mål til slutt er å gjøre seg selv unnværlig – ingen lærere ønsker at eleven skal forbli elev for alltid – og det betyr at utdanningen *nødvendigvis* må orienteres mot frihet og uavhengighet for den som skal utdannes (Biesta, 2014, s. 24).

Som lærerne var inne på i intervjuet kan det store fokuset på målbare resultater i verste fall bidra til at elevene mister både troen på seg selv, tilliten til læreren og respekten for skolen. En stor del av det å bygge tillit og respekt i relasjonsforholdet handler om å se hver enkelt elev for det unike mennesket det er, og prestasjonsjaget i dagens skole kan i enkelte tilfeller bidra til at man glemmer akkurat det. De mener at elevene må gis mulighet til å være den de er, slik at de kan få mulighet til å utvikle hele sitt potensial. I stedet for å se elevene for den de er, blir de stadig formanet om hvordan de "skal" være. Biesta (2014:26) underbygger dette ved å forklare at elevene i dag må tilpasses utdanningssystemet, i stedet for at

utdanningssystemet skal tilpasse elevene. Dette er en utfordring med tanke på å vise elevene tillit og respekt. Røkenes og Hanssen (2012:17) hevder at det er alt for lett å kappe bort det vi ikke ønsker å forholde oss til, og gjør det vi kan for at (i dette tilfellet) elevene skal passe inn i vår form. Vi tar ikke lenger hensyn til hele mennesket. Som lærere er det for eksempel lett å få utadvendte elever til å sitte stille og å være lydige, men det kan igjen medføre til at vi ender opp med elever som er lydige, engstelige, initiativløse, og som har et negativt selvbilde. Dersom man skal møte hele eleven har Biesta (f.1955) et viktig poeng i at man som lærer må tørre å ta risiko, at man ikke må være så opptatt av rutiner som er rettet mot å få kontroll over elevene. Han mener at kontroll kan bidra til objektivisering av elevene framfor subjektivisering.

De var også inne på at et større fokus på testing og resultater kan føre med seg at mye av den disponerte tiden til læreren går med til vurderings- og dokumentasjonsarbeid, noe som resulterer i at relasjonsbygging blir et nedprioritert tema i temamøter og fellestiden i skolen. Lærerne i intervjuet var opptatt av at relasjoner er et viktig tema det burde blitt satt av mer tid til i dagens skole. En av grunnene til at det kanskje blir bortprioritert er fordi at skoleledelsen i dag står overfor et krysspress av forventninger både fra personalet og andre aktører i og utenfor skolesamfunnet. Det forklarer Møller og Ottesen (2011:285) med at rektors daglige utfordring er å optimalisere det pedagogiske arbeidet i skolen gjennom en balansegang som innebærer å ta hensyn til både personale, administrasjon og pedagogikk som inkluderer kontakt med elever, foreldre og innsatser utenfor skolen. Som faglige ledere skal rektor kunne administrere skoleorganisasjonen og sortere og prioritere mengden av politiske føringer og omdanne politiske vedtak til god pedagogisk praksis. Dette er et spenningsfelt med mange ulike forventninger.

En annen grunn er at lærerne står overfor et tidspress. Andreassen, Irgens og Skaalvik (2010:155) hevder at tidspresset synes å ha mange årsaker, og noen av dem er økt arbeidsmengde, økt tempo og en hektisk skolehverdag. Den økte mengden arbeidsoppgaver fører til at mange lærere må prioritere hva de skal bruke den disponerte tiden sin til, og relasjonsbygging er noe som dessverre kan bli nedprioritert til fordel for blant annet vurderingsarbeid eller rapportskrivning ettersom det finnes krav om at dette skal dokumenteres. I tillegg forklarer Drugli (2013:7) at relasjonen mellom lærer og elev lenge har vært et underfokuset område i pedagogikken fordi det er et personlig og emosjonelt betinget tema. Av den grunn er det ofte lettere å ha fokus på andre ting når man snakker om læring og undervisning. Jeg vil avslutte drøftingskapittelet med et spørsmål som jeg velger å la stå ubesvart i denne oppgaven. Jeg håper det kan bidra til refleksjon for den enkelte leser; står

lærere i dag overfor en verdikonflikt i skolen med tanke på alt de blir pålagt å gjøre framfor deres egne verdier og ønsker? Bidrar det i så fall til at relasjonsbygging blir nedprioritert i mot lærernes vilje?

7.0 Konklusjon

Problemstillingen i oppgaven spør etter hvilke forhold som er viktige for at lærerens relasjon til elevene skal bli best mulig, med et fokus på Opplæringslova's formål (1998) om å vise elevene *tillit* og *respekt*. For å finne et svar på problemstillingen valgte jeg å gå ut i fra relevant teori i tillegg til et kvalitativt fokusgruppeintervju med fire lærere. Jeg fant mange interessante forhold som er viktige med tanke på problemstillingen, men med oppgavens begrensning valgte jeg kun å utheve fem av dem i drøftingsdelen; å se hele eleven, å respektere ulikhetene, å være en trygghet, å vise interesse og å by på seg selv. Jeg mener at disse forholdene belyser hovedtrekkene i problemstillingen godt og drøftingsdelen viser at det er en klar sammenheng mellom teoriene og forståelsen til lærerne ute i skolen. I intervjuet og i teorien kom det også fram at det i dagens skolevirksomhet eksisterer mange utfordringer som kan hindre lærerne i nettopp det å møte elevene med tillit og respekt. Dette var blant annet at dagens skole i stor grad er prestasjonsorientert, at elevene må tilpasses skolesystemet i stedet for at skolesystemet tilpasser seg elevene, skolelederne og lærerne står overfor et kryss- og tidspress og relasjonen mellom lærer og elev er et emosjonelt betinget tema. Ettersom denne oppgaven er basert på den kvalitative forskningsmetoden, er det vanskelig å sette en endelig konklusjon da oppgaven reflekterer rundt de aktuelle intervjupersonene sine synspunkt. Men ved i tillegg å ta et dypdykk i litteraturen tør jeg å påstå at det ikke finnes tvil om at en god relasjon hviler på en samhandlingsprosess som skaper tillit og respekt, og at dette er selve grunnlaget for det videre arbeidet i skolen. Den pedagogiske relasjonen mellom en voksen og et barn bør være orientert mot barnets personlige utvikling, og det betyr at pedagogen må være i stand til å se barnets nåværende situasjon og erfaringer og verdsette dem for det de innebærer. I bunn og grunn handler utdanningen om at elevene skal utvikle seg til å bli selvstendige individer som skal møte en verden som handlekraftige og ansvarlige mennesker. Dette gjøres i stor grad ved å møte elevene som subjekter og å vise dem tillit og respekt, blant annet gjennom de forhold som er nevnt i denne oppgaven.

8.0 Utgang

Da er jeg i ferd med å komme til veis ende i denne bacheloroppgaven. På de foregående sidene har jeg sett nærmere på relasjonen mellom lærer og elev med et blick på Opplæringslova's formål (1998) om å vise elevene tillit og respekt. Det har vært givende å begi seg ut på denne forskningsprosessen og jeg håper at du som leser også har fått noen tanker til å spire. Jeg har i etterkant av dette prosjektet erkjent at jeg som fremtidig lærer har en viktig oppgave foran meg. Jeg skal i tillegg til å bidra i elevenes kvalifiserings- og sosialiseringssprosess, også møte alle elevene som subjekter. Det er kanskje det viktigste forholdet for å bygge gode relasjoner til hver enkelt elev. Hvis jeg skulle forsket videre på dette ville det vært interessant og sett nærmere på hva som gjør at dagens skolevirksomhet i verste fall kan bidra til at elevene mister tillit og respekt til skolen og læreren, og hva som burde vært gjort annerledes for at dette kan unngås på best mulig måte.

Litteraturlise

Aamodt, Laila G (2014): *Den gode relasjonen*. 2. utgave, 1. opplag 2014. Gyldendal Norsk Forlag AS, Oslo 2014.

Andreassen, Roy-Asle, Irgens, Eirik J. og Skaalvik Einar M. (2010): *Kompetent skoleledelse*. Tapir Akademisk Forlag, Trondheim 2010.

Arneberg, Per og Overland, Bjørn (2013): *Lærerrollen – om skolekultur, læreres læring og pedagogisk dannelse*. 1. utgave, 1. opplag 2013. Cappelen Damm AS, Oslo 2013.

Bergem, Trygve (2014): *Læreren i etikkens motlys*. 3. utgave, 1. opplag 2014. Gyldendal Norsk Forlag AS, Oslo 2011.

Biesta, Gert J.J (2014): *Utdanningens vidunderlige risiko*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, Bergen 2014.

Brinkmann, Svend og Tanggaard, Lene (2012): *Kvalitative metoder: empiri og teoriutvikling*. 1. utgave, 1. opplag 2012. Gyldendal Norsk Forlag AS, Oslo 2012.

Caprona, Yann de (2013): *Norsk etymologisk ordbok: tematisk ordnet*. 2. opplag 2013. Kagge forlag AS, Oslo 2013.

Drugli, May Britt (2013): *Relasjonen lærer og elev: avgjørende for elevenes læring og trivsel*. 1. utgave, 2. opplag 2013. Cappelen Damm AS, 2012

Gadamer, Hans-Georg (2003): *Forståelsens filosofi: utvalgte hermeneutiske skrifter*. J.W Cappelen's Forlag a.s, Oslo 2003.

Juul, Jesper og Jensen, Helle (2013): *Fra lydighet til ansvarlighet – pedagogisk relasjonskompetanse*. Pedagogisk Forum, Oslo 2013.

Lillejord, Sølvi, Manger, Terje og Nordahl, Thomas (2010): *Livet i skolen 2: grunnbok i pedagogikk og elevkunnskap: lærerprofesjonalitet*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, Bergen.

Lyngsnes, Kitt og Rismark, Marit (2007): *Didaktisk arbeid*. 2. utgave, 2. opplag 2007. Gyldendal Norsk Forlag AS, Oslo 2007.

Manen, Max van (1993): *Pedagogisk takt: betydningen av pedagogisk omtenkksomhet*. Caspar forlag og Kursvirksomhet a/s 1993.

Møller, Jorunn og Ottesen, Eli (2011): *Rektor som leder og sjef: om styring, ledelse og kunnskapsutvikling i skolen*. Universitetsforlaget, Oslo 2011.

Postholm, May Britt og Jacobsen, Dag Ingvar (2014): *Læreren med forskerblick: innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. 1. utgave, 6. opplag 2014. Høyskoleforlaget, Oslo 2011.

Roland, Erling (2014): *Mobbingens psykologi: hva kan skolen gjøre?* 2. utgave 2014. Universitetsforlaget, Oslo 2014.

Røkenes, Odd Harald og Hanssen, Per-Halvard (2012): *Bære eller bryte: kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. 3. utgave 2012. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke, Bergen 2012.

Taraldsen, Eldar (2011): *Homo Libero: en pedagogisk filosofisk dannelsesreise*. 1. utgave 2011. Norsk Pedagogisk Forlag, Inderøy 2011.

Kilder fra internett

Lovdata, Opplæringslova (1998): Kapittel 1. *Formål, verkeområde og tilpassa opplæring m.m.* https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61#KAPITTEL_11. Lastet ned 18.01.15 kl. 12:00.

Wiktionary (wiki-basert ordbok): *Tillit*. <http://no.wiktionary.org/wiki/tillit>. Lastet ned 07.05.15 kl. 16:00.

Vedlegg 1

Intervjuguide

Tema:

Relasjonen mellom lærer og elev

Problemstilling:

Hvilke forhold er viktige for at lærerens relasjon til elevene skal bli best mulig, med et fokus på Opplæringslovas formål om å vise elevene *tillit* og *respekt*?

Innledende spørsmål:

- 1) **Hvilken funksjon (rolle) har dere på skolen?**
- 2) **Hvilket klassetrinn underviser dere hovedsakelig i?**
- 3) **Hvor mange år har dere jobbet som lærer?**
- 4) **Dette er et vanskelig og vidt spørsmål og jeg trenger ikke et konkret svar på, men det hadde vært interessant å vite sånn ca. hvor mange elever dere forholder dere til i snitt i løpet av en skoledag?**

Spørsmål generelt om relasjoner:

- 5) **Hva legger dere i begrepet "relasjon"?**
 - Beskriv et positivt og godt relasjonsforhold dere har/har hatt til en elev
 - Beskriv et negativt og dårlig relasjonsforhold dere har/har hatt til en elev
- 6) **Hvor viktig for dere er det å ha en god relasjon mellom lærer og elev?**
 - Hvorfor er den viktig?
- 7) **Føler dere at relasjoner mellom lærer og elev er vektlagt i skolehverdagen? Eller er det et underfokusert område?**

8) **Hvordan mener dere at skoleledelsen legger til rette for tid til relasjonsbygging i skolehverdagen?**

9) **Betrakter dere relasjonsbygging mellom lærer og elev som kun lærerens ansvar?**

Spørsmål angående Opplæringslovas formål om å vise *tillit* og *respekt*:

10) **Hva legger dere i begrepet tillit?**

11) **Hva legger dere i begrepet respekt?**

12) **Hvordan møter man en elev med tillit og respekt?**

- Hvorfor mener dere dette er viktig?

13) **Vet dere om skolen generelt har noen spesielle tiltak for å bygge opp gode relasjoner til elevene?**

14) **I Opplæringslova står det tydelig at man som lærere skal møte elevene med tillit og respekt. Men i dagens skole testes alle elever både i nasjonal og i internasjonal sammenheng og i individuelle ferdigheter (grunnleggende ferdigheter i vekst og utvikling, samt i fagsammenheng). Mener dere testing bidrar til å bygge tillit og respekt hos elevene? Eventuelt hvorfor/hvorfor ikke?**

15) **Hvordan mener dere at dagens skole bør gå fram for å innfri Opplæringslovas krav om å møte elevene med tillit og respekt?**

16) **Hvilke forhold mener dere er med på å skape gode relasjoner til hver enkelt elev?**

17) **Har dere noe mer på hjertet som dere ønsker å kommentere i forbindelse med dette temaet?**